

“Jutri ob 16. uri bo v Muzeju novejšje zgodovine okrogla miza z naslovom Tudi po Titu Tito – 30 let pozneje. Na njej bodo predvidoma sodelovali avtorji, ki so prav tako pisali o Titu: Pero Simič iz Beograda, Jože Pirjevec iz Trsta in dr. Marko Vrhunc. Okroglo mizo bo vodil dr. Igor Grdina.”

Ob tridesetletnici smrti Josipa Broza

Na sledi eni največjih Titovih skrivnosti

Jana Zupančič

V torek bo minilo trideset let od smrti nekdanjega predsednika SFR Jugoslavije, maršala Josipa Broza Tita ... če je res umrl 4. maja 1980. Da je datum smrti pravi špekulacijam navkljub, je nekdanji novinar Dnevnika in Večera ter zadnjih deset let sam svoj šef, Miro Simič, dokazoval že v svoji prvi knjigi, Tito brez maske, pred kratkim pa se je podrobneje lotil še Titovega ljubezenskega življenja. A to je le eden od štirih delov znova razmeroma obsežne knjige, ki razkriva in interpretira zakulisje tako političnega kot zasebnega življenja Tita in njegovih sodelavcev ter seveda njegovih žensk.

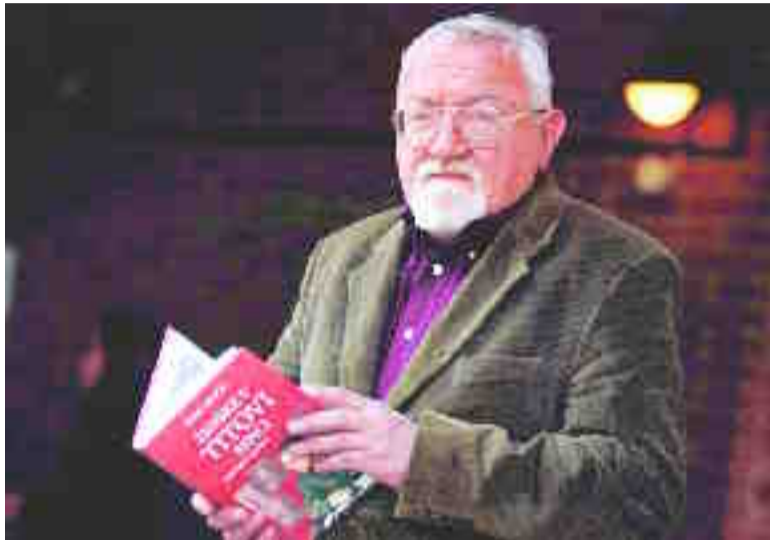

Foto Roman Šipič

Miro Simič – Knjiga Ženske v Titovi senci je že njegova deseta po vrsti. »Dolgo sem bil novinar, a dejansko sem si želel pisateljstva, kar pa ob novinarskem delu časovno ni bilo mogoče.« Najprej se je začel ukvarjati s prvo svetovno vojno, dodobra je obdelal soško fronto, pozneje še drugo svetovno vojno in Titovo Jugoslavijo.

cev ... Mislim, da sem prvi doslej opozoril na dejstvo, da je Tito z eno samo žensko prišel v stik po »običajni« poti, s prvo ženo, Rusinjo Polko, vse druge so bile komunistične aktivistke, torej vse iz zelo zaprtega, skrivnostnega, ilegalnega kroga, kjer se je vse dogajalo. Njegovim ženskam sem sicer posvetil drugi del knjige – v prvem obravnavam žensko vprašanje, za katero je komunizem precej naredil; ženskam je odprl pot v politiko in izobraževanje ter dostop do delovnih mest. Ženske so prvič prišle na tajne volitve leta 1942, leta 1945 so lahko prvič kandidirale, leto dni pozneje je Tito odpravil mnogoženstvo.

je intelektualka, poliglotka, svetovljanka, študirala je ekonomijo in bila Titu izjemno vdana. Sin Mišo se jima je rodil v najhujšem mogočem času, na začetku vojne. Tito je šel takrat v Beograd, se spoznal z Davorjanko Paunović - Zdenko in postala je njegova vojna žena – spremljala ga je na vseh pohodih. Herto Hass, ki je v Titovi hiši hranila arhiv jugoslovanskega centralnega komiteja, so leta 1941 zajeli, a je Tito na marčevskih pogajanjih 1943 z Nemci dosegel, da so jo izpustili. Po vrnitvi v Slovenijo je naletela na mlado Zdenko, in ko je od Tita zahtevala pojasnilo, ji je odvrnil, naj se zmenita sami. Hassova je odšla, Zdenka pa je že leta 1946 umrla na Golniku. Tito se je hotel pobotati s Hertto in ji je napisal 16 strani dolgo pismo, na kar je pol Slovenka, pol Nemka odgovorila zelo na kratko: »Herta Hass pred moškimi kleči le enkrat v življenju.« Vseeno je bila pripravljena skleniti premirje, a je vmes že drugič posegel Ivan Krajačić, ki ga sam imenujem Rasputin Titovega dvora, saj je imel izjemen vpliv na Tita – prvič je posredoval pri tem, da so Her-

Knjigo Ženske v Titovi senci (Tito brez maske II) lahko naročite po telefonu 040/671 697 ali po elektronski pošti intstoritve@gmail.com. Cena knjige je 29,99 evra, vanjo je že vključena poštnina.

A tudi on je imel pet žena. Nekateri so si verjetno prihajale navzkriž?

Nikoli ni bil srečno poročen. Prva, Rusinja Pelagija Belousova - Polka, ga je zapustila, ko je bil v zaporu, in se z njunim sinom Žarkom vrnila v Rusijo. Leta 1935 jo je poiskal v Moskvi in želel videti sina, a sploh ni vedela, da je v popravnem domu. S tem se je njuno poglavje zares končalo. Drugo Titovo ženo je večina piscev kar preskočila, a poročni list, ki sem ga našel, potrjuje, da se je z Annemarie König poročil oktobra 1937, leto pozneje jo je zajela policija in jo decembra ustrelila, domnevno zaradi vohunjenja za Nemce. Nato se je zapletel s Hertto Hass, ki je bila zelo zanimiva ženska in po mojem najboljša od vseh Titovih žena. Bila

to zajeli in zaprli. Pozneje je priznal, da mu ni bila nikoli všeč, in je zaradi tega Titu natvezil laž, da je Hassova njunega sina naznanila ustašem. To ga je seveda odvrnilo od nje, medtem pa je Krajačić že izvedel svojo naslednjo potezo: na dvor je Titu pripeljal Jovanko, saj se je zavedal njenih potencialov.

Njej, tako imenovani dedinjski cesarici, ste namenili tretji del knjige.

Izbira je bila popolna iracionalna, edino, kar je imela, je bila lepota, in Jovanki sem posvetil tretji del knjige. Z maršalata je spodila tisoč ljudi, leta 1974 – za njo je verjetno znova stal Krajačić – se je iz sprva skromne

smo imeli fotografij Titovih žensk. Nazadnje smo jih našli v Dedijerovem (Vladimir, Titov biograf, op. p.) arhivu, ki je bil doslej zaprt, gre pa za približno 300 škatele. V njem je shranjena tudi debela mapa z naslovom Ali je želela Jovanka prevzeti oblast, naslediti Tita. Meni sta sicer oči še bolj odprla dokumenta, imenujem ju X1 in X2, ki mi ju je zaupala družina enega najvidnejših politikov tistega časa. Kdo so, ne smem izdati, ker se še vedno bojijo za svoje glave.

Še po toliko letih? Koliko časa potemtakem menite, da bo preteklost Tita in z njim povezanih ljudi in dogodkov še vplivala na se-

Fotodokumentacija Dela

Lepa in mlada Jovanka Broz

in tihe ženske spremenila v oblastilno zver, ki je hlepela po pomembni državni funkciji. Njena vzornica je bila Elena Ceausescu, ki je vodila notranjo vladno, izvršni biro. A le od Tita, ki so ga leta 1974 razglasili za dosmrtnega predsednika, je bilo odvisno, ali bo dobila visoko funkcijo ali ne. Krajačiću pri tej intrigi ni uspelo, saj Tito ni želel, da bi se Jovanka na političnem parketu lotevala ljudi tako kot doma na maršalatu.

V prvi knjigi ste Titovim ženskam namenili vsega dvajset strani. Zakaj ste se odločili, da jih postavite za nosilke svoje druge knjige?

Naj žensko vprašanje podrobneje obdelam, mi je predlagal urednik Miljenko Jergović. In sem se lotil dela. A ko smo dali knjigo v tisk, ni-

danjost oziroma bo za to vladalo zanimanje, in kakor ste omenili, celo strah?

Marko Vrhunc (Titov tajnik, op. p.) trdi, da je bil titoizem posebna ideologija. Res, a je vezana le na eno generacijo. Že moja generacija ni bila več titoistična, generacija mojega očeta in mame pa je bila, saj sta te ljudi povezovala grozljiva vojna in takratno tovarštvo. Nam se je že svetlikalo, da je komunizem znotraj votel, da je torej treba nekaj spremeniti.

Napovedujete že tretji del Tita brez maske. Kaj bo njegova rdeča nit?

Najverjetneje Titove skrivne vojne. Največji kompliment je prišel iz vrst analitikov Cie leta 1969, ko so primerjali Jugoslavijo z drugimi dr-

Fotodokumentacija Dela

Tito z igralko Sofijo Loren in njenim možem Carlom Pontijem

o njem in njegovem zdravstvenem stanju krožilo nešteto govoric. K raziskovanju Titovega življenja so me pravzaprav spodbudile besede Jasperja Riedla, da so »Jugoslavlani zares čudni, saj imajo velikega človeka, o katerem so napisali na tisoče knjig, ki niso drugega kot povzdigovanje, ustvarjanje božanstva iz nje, zdaj pa po njem le pljuvajo«. Z njim sem se v celoti strinjal. Tita sem želel predstaviti povsem po človeški plati; kakšna osebnost je bil, kakšnega značaja, zanimalo me je njegovo osebno življenje, odnos do žensk, kakšen politik je bil ... O njem so se spletli miti, nekaj sem jih s knjigo zrušil, predvsem tega, da je bil veliki Casanova. Govori se, da je imel otroke s šestnajstimi ženskami, te da so mu rodile 124 potom-

Foto gradivo iz knjige Ženske v Titovi senci

Rusinja Pelagija Belousova - Polka